

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Belirlenmesi*

Emine KARASU AVCI¹ , Melike FAİZ² & Serpil RECEPOĞLU^{3**}

Gönderilme Tarihi: 23 Ocak 2021 Kabul Tarihi: 05 Mart 2021
DOI: 10.38015/sbyy.866927

Öz:

Bilgi ve iletişim alanındaki gelişmeler, toplumu önemli ölçüde etkilemektedir. Bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim tüm alanları etkilediği gibi vatandaşlıkla ilgili çalışmaları da etkilemiş ve teknoloji ile ilgili vatandaşlık kavramları ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de dijital vatandaşlık kavramıdır. Dijital vatandaşlık en genel itibarıyla teknoloji kullanımına ilişkin hak ve sorumlulukları, etik kuralları ve interneti etkin ve doğru kullanabilmeyi kapsamaktadır. Gençlerin dijital ortamlarda hak ve sorumluluklarını farkında olmaları, etik kuralların bilincinde olmaları, eleştirel düşünebilmeleri, toplum yararına aktif katılım gösterebilmeleri için dijital vatandaşlık üzerinde durulması gereken bir konudur. Sosyal bilgiler dersi bireyin etkin vatandaş olarak yetişmesini hedeflemektedir. Haliyle dijital vatandaşlık becerisini de sosyal bilgiler öğretmenleri etkili bir şekilde verecektir. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının tespit edilmesi önemli görülmektedir. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan 214 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar (2017) tarafından geliştirilen "Gençlere yönelik dijital vatandaşlık ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarına bakıldığında orta düzeyin üstünde olduğu saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının iletişim, güvenlik, etik ve ölçeğin toplam puanında cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen adayları, dijital vatandaşlık, algı.

Abstract:

Developments in the field of information and communication significantly affect the society. The rapid development of information communication technologies has affected all fields as well as the studies on citizenship and the concepts of citizenship related to technology have emerged. One of them is the concept of digital citizenship. Digital citizenship generally covers the rights and responsibilities regarding the use of technology, ethical rules and the ability to use the internet effectively and correctly. Digital citizenship is an issue that needs to be focused on in order for young people to know their rights and responsibilities in digital environments, to be aware of ethical rules, to think critically and to participate actively for the benefit of society. Social studies course aims to educate the individual as an effective citizen. Consequently, social

¹Kastamonu Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-3135-2557

²Kastamonu Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0001-8070-6086

³Kastamonu Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-4189-4456

*Bu çalışma, 8th International Symposium On Social Studies Education november 7-9, 2019 Ankara/ Turkey sözlü bildiri olarak sunulan çalışmadan üretilmiştir.

**Sorumlu Yazar (Corresponding Author): srecepoglu@kastamonu.edu.tr

studies teachers will effectively teach digital citizenship skills. For this reason, it is important to determine the digital citizenship perceptions of social studies teacher candidates. The study group of the study consists of 214 teacher candidates studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of the faculty of education, Social Studies Education Department of a state university in the 2019-2020 academic year. According to the findings of the study, it was determined that the digital citizenship perception levels of Social Studies teacher candidates were above the medium level.

Keywords: Social studies, digital citizenship, prospective teachers, perception.

GİRİŞ

Son yıllarda dünyada teknolojinin ivme kazanması ve akıllı teknolojik araçların ortaya çıkması ile beraber bilişim ve iletişim teknolojilerinin de çeşitlendiği görülmektedir. Bilişim teknolojisinde yaşanan bu gelişmeler bireyleri dijital dünya kültürünün üyesi olmaya ve gelişmelere ayak uydurmaya zorlamaktadır. Güncel hayatın gereği olarak insanlar dijital kazanımları çeşitli yollarla elde etmektedirler. Bu yollardan birisi de eğitim yoluyla kasıtlı olarak kazandırılmasıdır. Sosyal bilgiler dersi de bireyi hayata hazırlayan bir ders olması sebebiyle bir vatandaşlık dersi olarak düşünülmektedir. Bu yönüyle içinde yaşadığımız bu yüzyılda iyi ve etkili bir vatandaşın temel özelliklerinden birisi de dijital yetkinliklere sahip olmasıdır.

Eskiden insanların tek yönlü olarak gerçekleştirdikleri işlemler teknoloji ile birlikte çift boyutlu bir sürece dönüşmüştür. Elektronik ortamda gerçekleşen bu işlemler birtakım karmaşık süreçlere sahiptir ve gerekli kriterler sağlandıktan sonra birey, çevrimiçi ortamda güvenliğini sağlayabilecek asgari yeteneklere sahip olmak zorundadır. Mevzuata uygunluk ve çevrimiçi ortamda güvenliği sağlayabilmek için bireylerin asgari düzeyde bilgi sahibi olması gerekmektedir (Yalçınkaya & Cibaroğlu, 2019). Bu durum hem ülkemizde hem de dünyada etkin vatandaş olma algısını iyi bir dijital vatandaş olma anlayışına dönüştürmüştür. Yeni neslin iletişim ve bilgi aktarımını teknolojik araçlar yoluyla dijital ortamda gerçekleştirmeye başlaması dijital vatandaşlık kavramını ortaya çıkarmıştır (Çubukçu & Bayzan, 2013).

Dijital vatandaş, bilgi ve iletişim kaynaklarını başkalarına zarar vermeyecek şekilde kullanabilen, bunları kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi davranışlarının etik sonuçlarının bilincinde olan, yaptığı paylaşımlarda olumlu tutumlar gösteren ve başkalarını da bu amaçla teşvik eden vatandaşdır (Çubukçu & Bayzan, 2013; Aslan, 2016). Dijital vatandaşlık ise bilişim araçları ve internetin etik, güvenli ve sorumlu bir kullanımını sağlayacak bilgiye sahip olmak, ilgili tutum ve becerileri sergilemektir (Farmer, 2010; Sakallı & Çiftci, 2016; Peker Ünal, 2017). İnternetteki yazıları okuyup anlama, yorumlama ve gereken yerlere yönlendirme yeteneğine sahip olma ve interneti etkin olarak kullanma dijital vatandaşlık ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlardır (Mossberger, Tolbert & McNeal, 2008). Bu bilgi, beceri ve tutumlar; dijital erişim, dijital ticaret, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital etik, dijital hukuk, dijital haklar ve sorumluluklar, dijital sağlık ve zindelik ile dijital güvenlik gibi öğelerden oluşur. Dijital vatandaşlığın dokuz alt boyutuna aşağıda yer verilmektedir (Ribble, 2009):

Dijital Erişim: Topluma dijital ortamdaki katılım sağlamaktır.

Dijital Ticaret: Online şekilde malların alış ve satışlarıdır.

Dijital İletişim: Elektronik ortamda bilgi alışverişi.

Dijital Okuryazarlık: Ne zaman ve nasıl kullanacağını bilerek teknolojiyi kullanma yeteneğidir.

Dijital Etik: Dijital teknoloji kullanıcıları tarafından beklenen davranış standartlarıdır.

Dijital Hukuk: Yasal haklar ve teknoloji kullanımına ilişkin kısıtlamalardır.

Dijital Haklar ve Sorumluluklar: Bütün dijital teknoloji kullanıcılarının sahip olduğu haklar ve özgürlüklere uygun olan davranış beklentileridir.

Dijital Sağlık ve Zindelik: Dijital teknolojinin kullanımı ile ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik sağlık unsurlarıdır.

Dijital Güvenlik: Bütün teknoloji kullanıcılarının ağlarını ve kişisel güvenliklerini garanti altına almak için aldığı tedbirlerdir.

Teknolojinin etkili bir şekilde kullanılabilmesi ancak bu dokuz unsurun gereklerini yerine getirmekle mümkündür (Ribble, 2009). Bu anlamda dijital vatandaşlığın bireylere teknoloji kullanımını öğretmenin yanında onları sürekli gelişen dijital topluma hazırlamayı da hedeflediği söylenebilir (Görmez, 2017). 21. yüzyıl teknolojisiyle birlikte bireylerin çevrimiçi topluma katılma gerekliliği dijital ortamları bireyler için vazgeçilmez hale getirmektedir (Dere & Yavuzay, 2019).

2018 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından revize edilen yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda bilim ve teknolojide yaşanan değişimler ile bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarından bahsedilmektedir. Öğrenme ve öğretmedeki teori ve yaklaşımlar da bu gelişmelere bağlı olarak şekillenmektedir. Buna göre artık problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerisine sahip, empati kurabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Programın özel amaçlarında bu durum "*Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları amaçlanmaktadır.*" olarak belirtilmektedir. Ayrıca programın yetkinlikler, değerler, kazanımlar ve becerilerinde de dijital vatandaşlık ile ilişki kurulmuştur. Programın 27 becerisinden birisi dijital okuryazarlık, dijital vatandaşlığın alt boyutlarından biridir. Bununla birlikte araştırma, iletişim ve hukuk okuryazarlığı da dijital vatandaşlık ile ilgilidir. Programda yer alan Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı ile öğrencilerin bilim ve teknolojinin gelişimini fark etmeleri, toplumsal yaşama etkilerini anlamaları ve bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerilerini kazanmaları hedeflenir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018). Bu anlamda sosyal bilgiler dersinin vatandaşlığın dijital boyutunun kazandırılmasında da önemli bir rolü olduğu anlaşılmaktadır (Turan & Karasu-Avcı, 2018).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının interneti bilinçli ve etkin bir biçimde kullanabilmesinin temel hedefi vatandaş yetiştirmek olan sosyal bilgiler dersinin dijital vatandaşlık kavramı ile de bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Dijital vatandaşlık, çevrimiçi ortamı kullanırken bilgi kaynağına eleştirel bakabilen, çevrimiçi etik davranan, teknolojiyi toplumun yararına kullanan, çevrimiçi sağlıklı iletişim kurabilen ve doğru davranışı teşvik eden dijital vatandaşların yetiştirilmesine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, toplumun refahı ve kalkınmasına katkıda bulunacak bilgi, beceri ve değerlere sahip etkin vatandaş yetiştirme amacıyla hareket eden sosyal bilgiler dersine dijital vatandaş yetiştirme konusunda önemli görevler düşmektedir. Nitekim National Council for the Social Studies [NCSS] (1994) sosyal bilgiler dersinin genel amacını "*Birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları barındıran demokratik bir toplumda yaşayan bireylerin bilgi edinme ve karar verme becerilerini geliştirerek, etkili ve sorumlu vatandaş yetiştirme*" (s. 7) olarak açıklamaktadır. Sosyal bilgiler dersiyle verilmek istenen bilgi, beceri ve tutumlar doğrudan dijital vatandaşlıkla da ilgilidir. Günümüz dünyasının ihtiyaç duyduğu vatandaş profili düşünüldüğünde, dijital vatandaşlık eğitimi ile sosyal bilgiler dersinin ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde, programın içerisinde genel ve özel amaçlarda, öğrenme alanlarında,

kazanımlarda, becerilerde ve değerlerde dijital vatandaşlığa ilişkin unsurların yer aldığı görülmektedir. Özellikle “Türkiye Yeterlikler Çerçevesi” kapsamında 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’na yansıtılan “dijital yetkinlik” yeterliği sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlık eğitiminin önemini şu şekilde ortaya koymaktadır:

“Dijital yetkinlik; iş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s. 5).”

İlgili alan yazın incelendiğinde dijital vatandaşlığa yönelik öğretmen adaylarıyla ilgili (Kocadağ, 2012; Sakallı, 2015; Aslan, 2016; Bakır, 2016; Som-Vural & Kurt, 2018; Yılmaz, 2019; Dere & Yavuzay, 2019), öğretmenlerle ilgili (Tatlı, 2018; Kilci, 2019;), öğrencilerle ilgili (Peker Ünal, 2017), sosyal bilgiler dersinin temel yaklaşımının bilgiyi üretmek ve kullanmak için gereken beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatmak olduğunu destekleyen (Ata, 2015; Öztürk, 2015; Acun, 2015) çalışmalara rastlanmaktadır. Ayrıca, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar içerisinde de dijital vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla, dijital teknolojideki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan dijital vatandaşlık, e-devlet, sanal ticaret, sosyal medya vb. konulardan ve dijital bölünmüşlük, kimlik hırsızlığı, kişisel bilginin gizliliği, siber dolandırıcılık, siber zorbalık vb. sorunlardan bahsedilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Gençlerin dijital ortamlardaki hak ve sorumluluklarını bilmeleri, etik kuralların bilincinde olmaları, eleştirel düşünebilmeleri, toplumun yararına aktif katılım sağlayabilmeleri için dijital vatandaşlık önem verilmesi gereken bir konudur. Bu konu ile ilgili ilköğretim düzeyinde öğrencilere gerekli farkındalığı kazandıracak ders sosyal bilgiler dersidir. Bu farkındalığın kazandırılabilmesinde sosyal bilgiler öğretmenleri önemli rol oynamaktadırlar. Öğretmenlerin bu bilinci kazandırabilmeleri ise öğretmen eğitimleri sırasında bu farkındalığı edinip edinmemeleri ile ilgilidir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının tespit edilmesi önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi: “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ne düzeydedir?”

Alt Problemler:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları internette geçirilen zaman değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları ve teknikleri, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalarda, mevcut bir durum var olan haliyle tanımlanmaya çalışılır. Tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evrenle ilgili genel bir yargıya ulaşmak için, evrenin bütünü veya ondan alınacak bir grup, örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2009). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının çeşitli değişkenler açısından belirlemek için amacıyla betimsel araştırma modelinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü 1., 2., 3. ve 4. sınıfta okuyan 214 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme türüyle belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmacı ya da araştırmacılar tarafından önceden belirlenmiş belli ölçütleri sağlayan bütün durumların çalışılmasına imkân veren gruplardan meydana gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Adayların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	133	62,1
Erkek	81	37,9
Sınıf Düzeyi		
1.sınıf	52	24,3
2.sınıf	62	29
3.sınıf	54	25,2
4.sınıf	46	21,5
Haftalık İnternet		
1saat altı	5	2,3
1-2 saat	21	9,8
3-4 saat	53	24,8

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 133’ü kadın, 81’i erkektir. Araştırmayı 1.sınıfta okuyan 52, 2.sınıfta okuyan 62, 3.sınıfta okuyan 54, 4.sınıfta okuyan 46 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kuş, Z., Güneş, E., Başarmak, U. & Yakar, H. (2017) tarafından geliştirilen “Gençlere yönelik dijital vatandaşlık ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayıları incelenmiştir. Alt boyutlarında ise, dijital iletişim .814, hak ve sorumluluk .808, eleştirel düşünme .787, dijital katılım .733, güvenlik .811, dijital beceriler .743, etik .792, dijital ticaret .829 olarak bulunmuştur. Ölçek, İletişim, Hak ve sorumluluk, Eleştirel düşünme, Katılım, Güvenlik, Dijital beceriler, Etik, Ticaret olmak üzere 8 boyuttan ve toplam 49 maddeden oluşmaktadır.

214 kişiye uygulanan bu çalışmada ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha katsayısı .85 bulunmuştur. Alt boyutlarında ise, dijital iletişim .72, hak ve sorumluluk .50, eleştirel düşünme .59, dijital katılım .77, dijital güvenlik .55, dijital beceriler .83, etik .26, dijital ticaret .74 olarak bulunmuştur. Etik boyutunda 4 madde olduğundan madde sayısının azlığı değer düşük olmasına neden olmuş olabilir.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmen adaylarından elde edilen veriler veri analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Normallik değeri olarak Shapiro Wilk-w testi sonucu 0,71 iken Kolmogorov Smirnov testi 0,39 bulunmuştur. Bu durumda parametrik testler yapılmış, frekans ve yüzde analizleri yapılmış, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Algular arasındaki farklılıklar için ise betimsel istatistik, bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğine verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının ölçeğe verdikleri cevaplar incelenmiş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve internete ayrılan zaman açısından değerlendirme yapılmıştır. Buna ek olarak ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişki bulunmuş ve tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, etik, ticaret ve toplam puanlarına yönelik betimsel istatistiklere Tablo 2'de yer verilmiştir:

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algı Düzeyleri

Boyutlar	N	En düşük	En Yüksek	Ortalama
İletişim (6 madde)	214	9,00	27,00	18,05
Hak ve Sorumluluk (9 madde)	214	18,00	39,00	29,63
Eleştirel Düşünme (7madde)	214	10,00	30,00	21,69
Katılım (5 madde)	214	9,00	21,00	15,02
Güvenlik (6 madde)	214	8,00	26,00	17,77
Dijital Beceriler (5 madde)	214	11,00	25,00	20,13
Etik (4 madde)	214	4,00	17,00	9,48
Ticaret (7 madde)	214	17,00	31,00	22,43
Toplam (49 madde)	214	118,00	196,00	154,18

Ölçeğin boyutlarından alınabilecek en düşük, orta ve en yüksek farkındalık puanları incelendiğinde iletişim boyutunda en düşük puan 6(6x1), orta puan 15(6x2,5) ve yüksek puan 30(6x5); hak ve sorumluluk boyutunda en düşük puan 9(9x1), orta puan 22,5(9x2,5) ve yüksek puan 45(9x5); eleştirel düşünme boyutunda en düşük puan 7(7x1), orta puan 17,5(7x2,5) ve yüksek puan 35(7x5); katılım boyutunda en düşük puan 5(5x1), orta puan 12,5(5x2,5) ve yüksek puan 25(5x5); güvenlik boyutunda en düşük puan 6(6x1), orta puan 15(6x2,5) ve yüksek puan 30(6x5); dijital beceriler boyutunda en düşük puan 5(5x1), orta puan 12,5(5x2,5) ve yüksek puan 25(5x5); etik boyutunda en düşük puan 4(4x1), orta puan 10(4x2,5) ve yüksek puan 20(4x5); ticaret boyutunda en düşük puan 7(7x1), orta puan 17,5(7x2,5) ve yüksek puan 35(7x5); ölçeğin tamamında ise en düşük puan 49(49x1), orta puan 122,5(49x2,5) ve yüksek puan 245(49x5) olarak hesaplanmıştır. Bu puanlardan yola çıkarak Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım,

güvenlik, dijital beceriler, ticaret ve ölçeğin tamamında öğretmen adaylarının puanları orta düzeyin üstündeyken etik boyutunda orta düzeyin altındadır.

Öğretmen adaylarının iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, ticaret, etik boyutları ve toplam puanları için cinsiyet değişkeninin farklılaşma düzeyi incelenmiş ve bağımsız t-testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan T testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	SD	t	P
İletişim	Kadın	133	17,7444	2,76793	225	-2.042	,042
	Erkek	81	18,5432	2,78859			
Hak Sorumluluk	Kadın	133	29,3233	3,51738	225	-1,641	,102
	Erkek	81	30,1235	3,35925			
Eleştirel Düşünme	Kadın	133	21,5940	3,34401	225	-,564	,573
	Erkek	81	21,8395	2,60508			
Katılım	Kadın	133	14,9323	2,26366	225	-,765	,445
	Erkek	81	15,1728	2,17825			
Güvenlik	Kadın	133	17,0226	2,87219	225	-4,831	,000
	Erkek	81	18,9877	2,90901			
Dijital Beceriler	Kadın	133	20,2331	2,86009	225	,666	,506
	Erkek	81	19,9506	3,24385			
Etik	Kadın	133	9,0150	2,39629	225	-0,3748	,000
	Erkek	81	10,2469	2,22222			
Ticaret	Kadın	133	22,1729	2,68698	225	-1,693	,092
	Erkek	81	22,8395	2,95997			
Toplam	Kadın	133	152,0376	12,83780	225	-3.212	0,002
	Erkek	81	157,7037	12,94454			

Tablo 3'e göre iletişim, güvenlik, etik ve ölçeğin toplam puanında cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür ($p=0,042$ $p<0,05$; $p=,000$ $p<0,05$; $p=,000$ $p<0,05$; $p=0,002$ $p<0,05$). Bu farklılaşma erkek öğretmen adayların lehinedir. Yani ilgili boyutlarda erkek öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algı düzeyi daha yüksektir. Buna rağmen hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, dijital beceriler ve ticaret boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Fakat ortalamalara bakıldığında hak-sorumluluk, katılım, eleştirel düşünme ticaret boyutlarında erkek öğretmen adaylarının puanı daha yüksektir. Sadece dijital beceriler boyutunda kadın öğretmen adaylarının puanının yüksek olduğu görülmüştür.

Sınıf düzeyine yönelik olarak öğretmen adaylarının iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, etik, ticaret ve toplam puanlarına yönelik bulgular Tablo 4'te yer almaktadır:

Tablo 4.Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Boyutlar		n	\bar{x}	Ss
İletişim	1.Sınıf	52	18,37	2,87
	2.Sınıf	62	18,05	2,55
	3.Sınıf	54	17,94	2,43
	4.Sınıf	46	17,80	3,42
	Toplam	214	18,05	2,8
Hak Sorumluluk	1.Sınıf	52	28,6	3,84
	2.Sınıf	62	29,61	3,38
	3.Sınıf	54	29,83	2,87
	4.Sınıf	46	30,57	3,60
	Toplam	214	29,63	3,47
Eleştirel Düşünme	1.Sınıf	52	21,71	3,01
	2.Sınıf	62	21,47	3,43
	3.Sınıf	54	21,8	2,62
	4.Sınıf	46	21,83	3,25
	Toplam	214	21,69	3,08
Katılım	1.Sınıf	52	14,62	2,03
	2.Sınıf	62	15,13	2,32
	3.Sınıf	54	14,93	2,44
	4.Sınıf	46	15,46	2,03
	Toplam	214	15,02	2,23
Güvenlik	1.Sınıf	52	17,48	3,12
	2.Sınıf	62	17,45	2,69
	3.Sınıf	54	18,3	3,46
	4.Sınıf	46	17,89	2,85
	Toplam	214	17,77	3,03
Dijital Beceriler	1.Sınıf	52	20,06	3,44
	2.Sınıf	62	19,86	3
	3.Sınıf	54	19,96	2,75
	4.Sınıf	46	20,76	2,78
	Toplam	214	20,13	3,00
Etik	1.Sınıf	52	8,65	2,14
	2.Sınıf	62	9,57	2,43
	3.Sınıf	54	10,02	2,72
	4.Sınıf	46	9,67	2,06
	Toplam	214	9,48	2,40
Ticaret	1.Sınıf	52	22,04	2,91
	2.Sınıf	62	22,50	2,77
	3.Sınıf	54	22,35	2,60
	4.Sınıf	46	22,85	2,98
	Toplam	214	22,43	2,805
Toplam	1.Sınıf	52	151,52	14,47
	2.Sınıf	62	153,63	13,55
	3.Sınıf	54	155,13	10,52
	4.Sınıf	46	156,83	13,57
	Toplam	214	154,18	13,14

Tablo 4 incelendiğinde hak ve sorumluluk ve etik puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Bunun yanında iletişim, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, ticaret ve toplam puanlarına çok yakın olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin aldıkları puanların sınıf düzeyi değişkeni farklılaşma durumunun incelenmesi için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi

Boyutlar		KT	Sd	KO	F	p
İletişim	Gurup Arası	8,548	3	2,849	,361	,781
	Gurup İçi	1656,985	210	7,890		
	Toplam	1665,533	213			
Hak_Sorumluluk	Gurup Arası	98,060	3	32,687	2,779	,042
	Gurup İçi	2470,033	210	11,762		1/4
	Toplam	2568,093	213			
Eleştirel_Düşünme	Gurup Arası	4,547	3	1,516	,158	,925
	Gurup İçi	2017,477	210	9,607		
	Toplam	2022,023	213			
Katılım	Gurup Arası	18,491	3	6,164	1,244	,295
	Gurup İçi	1040,392	210	4,954		
	Toplam	1058,883	213			
Güvenlik	Gurup Arası	26,266	3	8,755	,951	,417
	Gurup İçi	1934,051	210	9,210		
	Toplam	1960,318	213			
Dijital_Beceriler	Gurup Arası	24,777	3	8,259	,912	,436
	Gurup İçi	1900,816	210	9,052		
	Toplam	1925,593	213			
Etik	Gurup Arası	53,324	3	17,775	3,174	,025
	Gurup İçi	1176,101	210	5,600		1/2- 1/3-
	Toplam	1229,425	213			1/4
Ticaret	Gurup Arası	16,631	3	5,544	,701	,552
	Gurup İçi	1659,673	210	7,903		
	Toplam	1676,304	213			
Toplam	Gurup Arası	757,743	3	252,581	1,473	,223
	Gurup İçi	36018,150	210	171,515		
	Toplam	36775,893	213			

Tablo 5’e göre öğretmen adaylarının hak ve sorumluluk ve etik puanları arasında anlamlı fark bulunmuş diğer boyutlara ait puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=2,779$, $p<,05$; $F=3,174$, $p<,05$). Öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkeni hak ve sorumluluk ve etik puanlarının hangi gruplarda farklılaştığını bulmak için LSD testi karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre hak ve sorumluluk boyutunda 1. ve 4. sınıfları arasında 4.sınıfların lehine, etik boyutunda 1. ve 2. sınıflar arasında, 1. ve 3. sınıflar arasında ve 1. ve 4.sınıflar arasında olduğu ve bu farklılaşmaların 2, 3. ve 4. sınıfların lehine olduğu görülmüştür.

Haftalık internet kullanımı değişkenine yönelik olarak öğretmen adaylarının iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, etik, ticaret ve toplam puanlarına yönelik bulgular Tablo 6’da yer almaktadır:

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarının Haftalık İnternet Kullanımına Göre Betimsel İstatistikleri

		n	\bar{x}	Ss
İletişim	1saat Altı	5	18,60	3,65
	1-2 Saat	21	17,91	1,73
	3-4 Saat	53	17,76	3,55
	4 ve Üstü	135	18,16	2,58
	Toplam	214	18,05	2,8
Hak Sorumluluk	1saat Altı	5	28,40	6,03
	1-2 Saat	21	31,29	3,73
	3-4 Saat	53	28,60	3,31
	4 ve Üstü	135	29,82	3,29
	Toplam	214	29,63	3,47
Eleştirel Düşünme	1saat Altı	5	21	3,54
	1-2 Saat	21	21,91	2,70
	3-4 Saat	53	21,26	3,34
	4 ve Üstü	135	21,84	3,03
	Toplam	214	21,69	3,08
Katılım	1saat Altı	5	14,00	3,08
	1-2 Saat	21	15,29	2,92
	3-4 Saat	53	15,32	2,18
	4 ve Üstü	135	14,90	2,1
	Toplam	214	15,02	2,23
Güvenlik	1saat Altı	5	16,60	3,72
	1-2 Saat	21	16,67	2,76
	3-4 Saat	53	16,85	2,94
	4 ve Üstü	135	18,34	2,97
	Toplam	214	17,77	3,03
Dijital Beceriler	1saat Altı	5	19,40	2,70
	1-2 Saat	21	20,33	2,58
	3-4 Saat	53	19,15	3,27
	4 ve Üstü	135	20,50	2,91
	Toplam	214	20,13	3,00
Etik	1saat Altı	5	10,60	2,70
	1-2 Saat	21	9,33	2,13
	3-4 Saat	53	9,32	2,74
	4 ve Üstü	135	9,53	2,30
	Toplam	214	9,48	2,40
Ticaret	1saat Altı	5	21,20	3,35
	1-2 Saat	21	22,43	2,80
	3-4 Saat	53	21,77	2,49
	4 ve Üstü	135	22,73	2,88
	Toplam	214	22,43	2,81
Toplam	1saat Altı	5	149,80	10,76
	1-2 Saat	21	155,14	13,12
	3-4 Saat	53	150,04	14,66
	4 ve Üstü	135	155,82	12,31
	Toplam	214	154,18	13,14

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının hak ve sorumluluk, dijital beceriler ve toplam puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Bunun yanında iletişim, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, etik ve ticaret puanlarının çok yakın olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının aldıkları puanların haftalık internet kullanımı değişkenine göre farklılaşma durumunun incelenmesi için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarının Haftalık İnternet Kullanımına Göre ANOVA Testi Sonuçları

		K T	Sd	KO	F	p
İletişim	Gurup Arası	8,297	3	2,766	,350	,789
	Gurup içi	1657,236	210	7,892		
	Toplam	1665,533	213			
Hak Sorumluluk	Gurup Arası	125,558	3	41,853	3,598	,014
	Gurup içi	2442,535	210	11,631		1-2/3-4
	Toplam	2568,093	213			saat
Eleştirel Düşünme	Gurup Arası	16,179	3	5,393	,565	,639
	Gurup içi	2005,845	210	9,552		
	Toplam	2022,023	213			
Katılım	Gurup Arası	13,302	3	4,434	,891	,447
	Gurup içi	1045,581	210	4,979		
	Toplam	1058,883	213			
Güvenlik	Gurup Arası	121,333	3	40,444	4,618	,065
	Gurup içi	1838,985	210	8,757		
	Toplam	1960,318	213			
Dijital Beceriler	Gurup Arası	73,186	3	24,395	2,766	,043
	Gurup içi	1852,407	210	8,821		4üstü/3-4
	Toplam	1925,593	213			saat
Etik	Gurup Arası	8,352	3	2,784	,479	,697
	Gurup içi	1221,073	210	5,815		
	Toplam	1229,425	213			
Ticaret	Gurup Arası	42,219	3	14,073	1,809	,147
	Gurup içi	1634,085	210	7,781		
	Toplam	1676,304	213			
Toplam	Gurup Arası	1388,863	3	462,954	2,747	,044
	Gurup içi	35387,029	210	168,510		3-4 /4 üstü
	Toplam	36775,893	213			saat

Tablo 7’ye göre öğretmen adaylarının hak ve sorumluluk, dijital beceriler ve toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmuş diğer boyutlara ait puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır ($F=2,766$, $p<,05$; $F=2,747$, $p<,05$; $F=3,598$, $p<,05$). Öğretmen adaylarının haftalık internet kullanımı açısından hak ve sorumluluk, dijital beceriler ve toplam puanlarının hangi gruplarda farklılaştığını bulmak için LSD testi karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre hak ve sorumluluk boyutunda 1-2 ve 3-4 saat zaman geçirenler arasında 1-2 saat zaman geçirenlerin lehine olmuş, dijital beceriler boyutunda 4 saat ve üstü ile 3-4 saat zaman geçirenler arasında 4 saat ve üstü zaman geçirenler lehine, toplam puanlarında 3-4 saat ile 4 saat ve üstü saat geçirenler arasında 4 saat ve üstü geçirenler lehine olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algı düzeylerini çeşitli değişkenler açısından belirlemektir. Genel olarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarına bakıldığında orta düzeyin üstünde olduğu saptanmıştır. Buna göre, teknolojinin hızla geliştiği ve dijital yeterliliğe sahip olmanın önemli olduğu günümüzde sosyal

bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlığa yönelik farkındalıklarının olduğu söylenebilir. Alan yazın çalışmalarında öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın alt boyutları kapsamında bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları iletişim, hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, ticaret boyutunda orta düzeyin üstüneyken etik boyutunda orta düzeyin altındadır. Buna göre etik boyutunda dijital ortamlarda diğerlerinin haklarına saygılı ve sorumlu davranma konusunda öğretmen adaylarının algılarının yeterli olmadığı söylenebilir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ile ilgili bilinçsiz olması ve bununla ilgili eğitim almamaları tehlikeli sonuçlara yol açabilmektedir (Farmer, 2010). Bununla birlikte, Sincar (2011) tarafından yapılan çalışmada da etik boyutunun düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının iletişim, güvenlik, etik ve ölçeğin toplam puanında cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu farklılaşma erkek öğretmen adayların lehinedir. Buna rağmen hak ve sorumluluk, eleştirel düşünme, katılım, dijital beceriler ve ticaret boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Fakat ortalamalara bakıldığında hak-sorumluluk, katılım, eleştirel düşünme, ticaret boyutlarında erkek öğretmen adaylarının puanı daha yüksektir. Sadece dijital beceriler boyutunda kadın öğretmen adaylarının puanının yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazında araştırmanın bulguları ile benzer çalışmalara rastlanmaktadır (Kocadağ, 2012; Som-Vural, 2016; Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Yılmaz, 2019). Diğer taraftan, Sakallı (2015) Aslan (2016), Çakmak & Aslan (2018), Kabataş (2019) tarafından yapılan araştırma bulgularında dijital vatandaşlık düzeyi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda sınıf düzeyinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını etkilemediği söylenebilir. Alan yazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir (Çukurbaşı & İşman 2014; Sakallı, 2015; Sakallı & Çiftçi, 2016; Aslan, 2016; Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Çakmak & Aslan, 2018). Araştırmanın alt boyutları kapsamında bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının sınıf düzeyi değişkenine göre hak ve sorumluluk ve etik puanlarının arasında anlamlı fark bulunmuş diğer boyutlara ait puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun yanında iletişim, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, dijital beceriler, ticaret ve toplam puanlarına çok yakın olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının sınıf düzeyi değişkenine göre hak ve sorumluluk boyutunda 1. ve 4. sınıfların arasında 4. sınıfların lehine olmuş, etik boyutunda 1. ve 2. sınıflar arasında, 1. ve 3. sınıflar arasında ve 1. ve 4. sınıflar arasında olduğu ve bu farklılaşmaların 2. 3. ve 4. sınıfların lehine olduğu görülmüştür. 1. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hak ve sorumluluk ve etik boyutunda dijital vatandaşlık algıları düşüktür. Bu bulgular doğrultusunda, hak ve sorumluluk ve etik boyutunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınıf düzeyi artıkça dijital vatandaşlık algılarının da arttığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, sınıf düzeyi, ölçeğin hak ve sorumluluk ve etik boyutunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarını etkilemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık alt boyutlarının haftalık internet kullanımına göre hak ve sorumluluk, dijital beceriler ve toplam puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Bunun yanında iletişim, eleştirel düşünme, katılım, güvenlik, etik ve ticaret puanlarının çok yakın olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık alt boyutlarının haftalık internet kullanımına göre, hak ve sorumluluk boyutunda 1-2 ve 3-4 saat zaman geçirenler arasında 1-2 saat zaman geçirenlerin lehine olmuş, dijital

beceriler boyutunda 4 ve üstü ile 3-4 saat zaman geçirenler arasında 4 ve üstü zaman geçirenlerin lehine, toplam puanlarında 3-4 saat ile 4 ve üstü saat geçirenler arasında 4 ve üstü geçirenlerin lehine olduğu görülmüştür. İnternet kullanım süreleri arttıkça öğretmen adaylarının teknolojik gelişmelere uyumlarının arttığı düşünülebilir. Farkın bu öğretmen adayları lehine olması uzun süre dijital cihazlarla ve teknolojilerle vakit geçirmeleri, dijital vatandaşlık bilincinin de gelişmeye başladığının göstergesi olarak düşünülebilir. Gündüz ve Özdiç (2008)'in internette fazla zaman geçiren kullanıcıların dijital ortamlarda daha başarılı oldukları bulgusu da bu farkı desteklemektedir. Araştırmayla ilgili alan yazında ortalama internet kullanma süresiyle dijital vatandaşlık ölçeği puanları arasında anlamlı fark bulunan çalışmalara rastlanmaktadır (Kocadağ, 2012; Aslan, 2016; Sakallı & Çiftçi, 2016; Çakmak & Aslan, 2018; Onursoy, 2018; Kabataş, 2019), ilgili çalışmalarda dijital vatandaşlık puanı yüksek olanların uzun süre internete bağlandığı ve ortalama internet kullanımının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Araştırmanın nitel veya karma araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmesi öğretmenlerin dijital vatandaşlığa ilişkin algılarının derinlemesine değerlendirilmesi etkili olabilir.
- Bu çalışmada dijital vatandaşlık alt boyutlarından bazılarının düşük bazılarının ise yüksek ortalamaya sahip olmalarının nedenleri araştırılabilir.
- Öğretmenlerle gerçekleştirilecek nicel araştırmaların farklı örneklerle gerçekleştirilmesi öğretmenlerin dijital vatandaşlığa ilişkin algılarına yönelik genel bir çerçeve sunabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ. (2015). Bilgisayar destekli öğretim uygulamaları. Ed. Cemil Öztürk, *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s.344-367). Pegem Akademi.
- Aslan, S. (2016). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarını dijital vatandaşlık davranışlarını bazı değişkenler açısından incelenmesi (Fırat, Dicle, Siirt, Adıyaman üniversiteleri örneği)*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Ata, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı. Ed. Cemil Öztürk, *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s.33-47). Pegem Akademi.
- Aygün, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık durumlarının incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Bakır, E. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çakmak, Z. ve Aslan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 72-99.
- Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Çukurbaşı, B. ve İşman, A. (2014). Öğretmen adaylarının dijital yerli özelliklerinin incelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(1), 28-54.
- Dere, İ. ve Yavuzay, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık göstergelerinin incelenmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2400-2414.
- Farmer, L. (2010). 21. Century standarts for information literacy. *Leadership*, 39(4), 20-22.

- Görmez, E. (2017). İlkokul sosyal bilgiler programının dijital vatandaşlık ve alt boyutları açısından yeterliliği. *International Journal of Social Science* 2(60), 1-15.
- Gündüz, Ş. ve Özdiñç, F. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internet öz-yeterlikleri. 8th International Educational Technology Conference, 06-09 May, (ss. 1144-1148). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kabataş, S. (2019). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının yaşam boyu öğrenme tutumları ve e-öğrenmeye hazır bulunuşluğu açısından değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık
- Kilci, Z. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlığa yönelik görüşleri ve uygulamaları*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kocadağ, T. (2012). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kuş, Z, Güneş, E, Başarmak, U, Yakar, H. (2017). Development of a digital citizenship scale for youth: A validity and reliability study. *Journal of Computer and Education Research*, 5(10), 298-316
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Devlet Kitapları Basım Evi.
- Mossberger, K., Tolbert, C. J. ve McNeal, R. S. (2008). *Digital citizenship: The internet, society, and participation*. MIT Press.
- National Council for the Social Studies, (2017). *NCSS Themes*. www.socialstudies.org
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Özerbaş, M. A. ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. Ed. Cemil Öztürk, *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s.1-31). Pegem Akademi
- Peker Ünal, D. (2017). Bir öğretim programındaki dijital vatandaşlık öğeleri ve ortaöğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlık öğelerine sahip olma durumları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5, 180-195.
- Ribble, M. (2009). *Raising a digital child: A digital citizenship handbook for parents*, Washington DC: The International Society for Technology in Education (ISTE).
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sakallı, H. ve Çiftçi, S. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Adnan Menderes Üniversitesi Örneği, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 6(2), 100-119.
- Sincar, M. (2011). An analysis of prospective teachers' digital citizenship behaviour norms. *International Journal of Cyber Ethics in Education*, 1(2), 25-40
- Som-Vural, S. (2016). *Üniversite öğrencilerinin bakış açısıyla dijital vatandaşlık göstergelerinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Som Vural, S. ve Kurt, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin bakış açısıyla dijital vatandaşlık göstergelerinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 60-80.
- Tatlı, A. (2018). *Öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin bilgi okuryazarlığı ile internet ve bilgisayar kullanım öz yeterlikleri bağlamında değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Turan, S. ve Karasu-Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38
- Yalçınkaya, B. ve Cibaroglu, M. O. (2019), Dijital vatandaşlık algısının incelenmesi: Ampirik bir değerlendirme, *BMIJ*, 7(4): 1188-1208

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2019). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

EXTENDED ABSTRACT

Determination of Digital Citizenship Perceptions of Social Studies Teacher Candidates

Introduction

Developments in the field of information and communication significantly affect the society. The rapid development of information communication technologies has affected all fields as well as the studies on citizenship and the concepts of citizenship related to technology have emerged. One of them is the concept of digital citizenship. Digital citizenship generally covers the rights and responsibilities regarding the use of technology, ethical rules and the ability to use the internet effectively and correctly. Digital citizenship is an issue that needs to be focused on in order for young people to know their rights and responsibilities in digital environments, to be aware of ethical rules, to think critically and to participate actively for the benefit of society. For this reason, it is important to determine the digital citizenship perceptions of social studies teacher candidates.

Method

The research is in descriptive survey model. The study group of the research consists of 214 teacher candidates studying in 1st.2.nd 3rd.4th. grade level of department of Social Studies Teaching at Kastamonu University Education Faculty in the academic year of 2019-2020. As a data collection tool in the research, it was used "Digital citizenship scale for youth" developed by Kuş, Z., Güneş, E., Başarmak, U. & Yakar, H. (2017). The scale consists a total of 49 items. Descriptive statistics, t test, one way analysis of variance (ANOVA) was used according to the characteristics of research problems.

Result

It has been observed that there is a difference according to the gender variable in the communication, security, ethics and the total score of the digital citizenship perceptions of Social Studies teacher candidates. As a result of the analysis, it was concluded that the digital citizenship perceptions of Social Studies teacher candidates did not differ significantly according to their grade levels. It is observed that the sub-dimensions of digital citizenship of Social Studies teacher candidates differ according to their weekly internet usage in terms of rights and responsibilities, digital skills and total scores. Besides, it is seen that communication, critical thinking, participation, safety, ethics and trade scores are very close.

Discussion

In general, considering the digital citizenship perceptions of Social Studies teacher candidates, it was found to be above the middle level. Accordingly, it can be said that there is an awareness of Social Studies teacher candidates for digital citizenship in today's world where technology is developing rapidly and having digital competence is important. Conducting the research with qualitative or mixed research methods may be effective in determining teachers' perceptions of digital citizenship. In this study, the reasons why some of the sub-dimensions of digital citizenship are low and some have high average can be investigated. Conducting quantitative

studies with different study groups can provide a general framework for teachers' perceptions of digital citizenship.

"International Journal of New Approaches in Social Studies - IJONASS" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).